

Sygn. akt I ACa 103/18

Sygn. akt I ACz 115/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Józef Wąsik (spr.)
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężolek SSA Teresa Rak
Protokolant:	st. sekr. sądowy Paulina Klaja

po rozpoznaniu w dniu 7 grudnia 2018 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Z. G. oraz z powództwa J. G.

przeciwko (...)S.A. w W.

o zapłatę

na skutek apelacji obu powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 5 października 2017 r. sygn. akt I C 1290/15

oraz zażalenia strony pozwanej na orzeczenie o kosztach procesu zawarte w tym wyroku

1. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- w punkcie I kwotę 48.467 zł podwyższa do kwoty 72.467 zł (siedemdziesiąt dwa tysiące czterysta sześćdziesiąt siedem złotych);

- w punkcie I ppkt 1 kwotę 23.000 zł podwyższa do kwoty 47.000 zł (czterdzieści siedem tysięcy złotych);

- w punkcie II kwotę 5.000 zł podwyższa do kwoty 35.000 zł (trzydzieści pięć tysięcy złotych);

- w punkcie IV w ten sposób, że znosi wzajemnie między stronami koszty procesu;

- w punkcie V kwotę 2.146 zł zastępuje kwotą 8.470 zł (osiem tysięcy czterysta siedemdziesiąt złotych);

- dodaje punkt VI o treści: nie obciąża powodów kosztami sądowymi;

2. oddala apelacje powodów w pozostałym zakresie oraz zażalenie strony pozwanej;

3. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego;

4. odstępuje od obciążania powodów kosztami sądowymi.

SSA Grzegorz Krężolek SSA Józef Wąsik SSA Teresa Rak

Sygn. akt I A Ca 103/18

UZASADNIENIE

Powód Z. G. w pozwie skierowanym przeciwko (...)S.A. z siedzibą w W. domagał się zasądzenia kwoty 110.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z powodu śmierci syna D. G. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 września 2014 roku do dnia zapłaty, kwoty 135.000 zł tytułem odszkodowania za poniesione straty z tytułu utraconego dochodu wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu.

Na uzasadnienie swojego żądania podał, że w dniu 15 października 2012 roku w miejscowości G., doszło do wypadku samochodowego, w wyniku którego śmierć poniósł syn powoda - D. G.. P. M., kierujący samochodem osobowym marki (...), o numerze rejestracyjnym (...), został uznany za winnego przedmiotowego wypadku i skazany wyrokiem Sądu Rejonowego dla K.w K. z dnia 20 stycznia 2014 roku. Sprawca w dacie zdarzenia posiadał polisę ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej wystawioną przez pozwanego. Po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego pozwany uznał swoją odpowiedzialność co do zasady i ustalił wysokość zadośćuczynienia dla powoda na kwotę 25.000 zł. Pozwany przyznał również powodowi odszkodowanie w kwocie 12.049 zł.

Powód obecnie dochodzi zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z powodu śmierci najbliższego członka rodziny. Podniósł w tym zakresie, że bardzo przeżył śmierć swojego dziecka. Do dnia dzisiejszego nie pogodził się z tą sytuacją i nadal jest pogrążony w smutku i żalu. Wskazał, że zmarły syn wspólnie mieszkał z rodzicami, jak również planował zostać z nimi w przyszłości. Z. G. po śmierci syna nie wrócił do pracy, jego stan psychiczny był bardzo słaby, zmuszony był podjąć leczenie psychiatryczne. Od śmierci syna powód stale przebywa pod opieką psychiatry. Za życia syna powód pracował, zajmował się gospodarstwem domowym, zapewniał utrzymanie sobie i najbliższym. W chwili obecnej, po śmierci syna dochody powoda znacznie się pogorszyły. W dniu 10 marca 2015 roku pracodawca rozwiązał z powodem umowę o pracę z powodu niezdolności do pracy, co uzasadnia żądanie odszkodowawcze.

Pozwany (...)S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu.

Strona pozwana w pierwszej kolejności zarzuciła, że nie wykazano w pozwie z jakiego powodu żądana kwota zadośćuczynienia ma być kwotą adekwatną wobec doznanej krzywdy. Pozwany w tym zakresie podniósł, że powód domaga się rażąco wygórowanej sumy oraz że nie udowodnił rozmiaru doznanej krzywdy i deklarowanych cierpień fizycznych. Nie bez znaczenia jest także przyczynienie zmarłego D. G. do szkody.

W drugim pozwie skierowanym przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. w sprawie sygn. akt (...) powódka J. G. domagała się zapłaty kwoty 110.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z powodu śmierci syna D. G. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 września 2014 roku do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania. Podała, że bardzo przeżyła śmierć swojego dziecka i do dnia dzisiejszego nie może pogodzić się z tą sytuacją. Do dnia dzisiejszego jest pogrążona w smutku i żalu. Podała, że syn pomagał rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa domowego i mobilizował ich do działania. Nadto podniosła ona, że jej stan psychiczny

po wypadku znacznie się pogorszył, straciła chęć do życia, zaczęło pogarszać się jej zdrowie, do tego stała się osobą drażliwą, nerwową i często wpadała w płacz.

Pozwane (...)S.A. wniosło o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu. Strona pozwana w pierwszej kolejności zarzuciła, że nie wykazano w pozwie z jakiego powodu żądana kwota zadośćuczynienia ma być kwotą adekwatną wobec doznanej krzywdy. Pozwany w tym zakresie podniósł, że powódka domaga się rażąco wygórowanej sumy oraz że nie udowodniła rozmiaru doznanej krzywdy i deklarowanych cierpień fizycznych. Nadto strona pozwana zarzuciła, że pokrzywdzony znacząco przyczynił się do zaistnienia wypadku, gdyż nie zastosował się do reguł ostrożności i wtargnął bezpośrednio przed jadący pojazd (...).

Postanowieniem z dnia 8 stycznia 2016 roku Sąd Okręgowy wK. Wydział I Cywilny w sprawie sygn. akt(...) połączył tę sprawę do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia wraz ze sprawą sygn. akt I C 1290/15.

Sąd Okręgowy w Krakowie wyrokiem z dnia 5.10.2017r orzekł, że:

1/ zasądza od strony pozwanej(...)S.A. w W. na rzecz powoda Z. G. kwotę 48.467 zł z:

a/ odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 23.000 zł od dnia 16 września 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 r, a następnie odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r do dnia zapłaty;

b/ odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 25.467 zł od dnia 8 listopada 2015 roku do dnia 31 grudnia 2015 r, a następnie odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r do dnia zapłaty;

2/ zasądza od strony pozwanej (...)S.A. w W. na rzecz powódki J. G. kwotę 5.000 zł z odsetkami ustawowymi do dnia 31 grudnia 2015 r, a następnie odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r do dnia zapłaty,

3/ w pozostałej części powództwa oddala;

4/ zasądza od powodów Z. G. i J. G. solidarnie na rzecz strony pozwanej (...)S.A. w W. kwotę 5813 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

5/ nakazuje pobrać od strony pozwanej (...)S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 2.146 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Za podstawę faktyczną wyroku Sąd przyjął następujący stan faktyczny:

W dniu 15 października 2012 roku w miejscowości G., doszło do wypadku komunikacyjnego, z udziałem D. G., jako pieszego. P. M., kierujący samochodem osobowym marki (...), o numerze rejestracyjnym (...), nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, w ten sposób, że zbliżając się do oznakowanego przejścia dla pieszych, nie zachował należytej ostrożności i nie dostosował prędkości do panujących warunków drogowych oraz nie zastosował prawidłowej techniki jazdy i nie obserwował właściwe drogi, w wyniku czego potrafił znajdującego się na przejściu dla pieszych D. G., powodując wypadek drogowy, w wyniku którego wymieniony doznał obrażeń czaszkowo-mózgowych, skutkujących jego zgonem.

Kierujący pojazdem P. M. posiadał obowiązkowe ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej w(...)S.A. z siedzibą w W..

Wyrokiem Sądu Rejonowego dlaK.z dnia 20 stycznia 2014 roku, sygn. akt (...)P. M. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 177 § 2 k.k. i skazany na karę roku i dziesięciu miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono na okres pięciu lat próby.

Po przeprowadzeniu postępowania likwidacyjnego pozwany uznał swoją odpowiedzialność co do zasady i ustalił wysokość zadośćuczynienia dla powoda i powódki w kwotach po 25.000 zł. Pozwany przyznał również odszkodowanie w kwocie 12.049 zł, tytułem zwrotu kosztów pogrzebu.

Powód Z. G. z tytułu zasiłku dla bezrobotnych za okres od 29-03-2014 r do 28-03-2015 r otrzymał łącznie kwotę 10055,40 zł. Z tytułu zasiłku chorobowego za okres 13-05-2013 r do 27-10-2013 r oraz z tytułu świadczenia rehabilitacyjnego za okres 28-10-2013 r do 11-01-2014 r kwotę 9300 zł. Od października 2015r powód pobiera rentę w wysokości 600 zł netto. (bezsporne)

D. G. wszedł na przejście dla pieszych bezpośrednio przed nadjeżdżający samochód, mimo że miał możliwość zauważenia tego pojazdu. Nie obserwował on jezdni przed wkroczeniem na przejście dla pieszych. Dowód: opinia biegłego sądowego w zakresie techniki samochodowej i ruchu drogowego dr hab. inż. A. G. (1) (k. 176-182 i 198-200).

W chwili śmierci D. G. miał (...) lat i uczęszczał do III klasy technikum(...) w K., mieszkał wspólnie z rodzicami, będąc ich najmłodszym dzieckiem. Pozostawał na utrzymaniu rodziców. Dobrze się uczył, nie stwarzał problemów wychowawczych. Wykonywał prace domowe i pomagał rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa domowego. D. G. był mocno związany z rodzicami, szczególnie z ojcem. Planowano, że zostanie on na gospodarstwie rodziców i zostanie na niego przepisany znajdujący się tam dom. D. G. po ukończeniu technikum chciał podjąć studia wyższe. Dowody: zeznania świadka K. G. (k. 96-97); zeznania świadka A. G. (2) (k. 97); zeznania powódki J. G. (k. 97-98).

J. G. ma (...) lat, a Z. G.(...) lat. Oprócz zmarłego syna, mają syna w wieku (...)lata i córkę w wieku (...) lat oraz piątkę wnuków. Córka zamieszkuje w tej samej miejscowości, a syn w sąsiedniej. Obecnie wspierają oni finansowo rodziców, dokładając kwoty 200-300 zł do miesięcznych rachunków rodziców. Dzieci odwiedzają J. i Z. G. około trzy razy w tygodniu. Powodowie utrzymują także stały kontakt i widują się z wnukami. Dowody: zeznania świadka K. G. (k. 96-97); zeznania świadka A. G. (2) (k. 97); zeznania powódki J. G. (k. 97-98).

J. G. przed wypadkiem była zatrudniona jako sprzątająca w szkole i jest tam zatrudniona dalej. Od 12 lat leczy się na tarczycę. Przed wypadkiem miała problemy z podwyższonym ciśnieniem i leczyła się u kardiologa, schorzenia te uległy wzmoczeniu po wypadku. Po śmierci syna J. G. nie leczyła się psychiatrycznie. Przyjmowała doraźnie leki uspokajające na sen. Dowody: zeznania świadka A. G. (2) (k. 97); zeznania powódki J. G. (k. 97-98).

Z. G. przed wypadkiem był zatrudniony jako kierowca magazynier na czas nieokreślony i zarabiał 1.500 zł brutto miesięcznie. Miesiąc po śmierci syna rozpoczął ambulatoryjne leczenie psychiatryczne, był także dwa razy hospitalizowany w szpitalu psychiatrycznym. Od tego czasu pozostaje pod stałą opieką lekarza psychiatry oraz przyjmuje leki psychotropowe. Dowody: zeznania świadka K. G. (k. 96-97); zeznania świadka A. G. (2) (k. 97); zeznania powódki J. G. (k. 97-98); zeznania powoda Z. G. (k. 98).

W dniu 7 marca 2014 roku pracodawca rozwiązał ze Z. G. umowę o pracę ze względu na niezdolność do pracy z tytułu choroby trwającej od 29 kwietnia 2013 roku. Po tym zdarzeniu nie był on w stanie szukać innej pracy. W tym czasie otrzymywał świadczenia socjalne (w postaci zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego oraz zasiłku dla bezrobotnych), a następnie została mu przyznana renta. Z. G. przed wypadkiem był osobą energiczną, radosną, zmotywowana do działania, po wypadku zamknął się w sobie.

Dowody: zeznania świadka K. G. (k. 96-97); zeznania świadka A. G. (2) (k. 97); zeznania powódki J. G. (k. 97-98); zeznania powoda Z. G. (k. 98); rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia (k. 21); świadectwo pracy (k. 22- 24); decyzja w sprawie uznania za osobę bezrobotną (k. 24); umowa o pracę wraz z aneksem (k. 25-28); pismo z Urzędu Pracy Powiatu (...) (k. 76); pismo z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (k. 91).

J. G. o wypadku syna dowiedziała się od sąsiadki, a Z. G. od syna K.. Natychmiast udali się do szpitala, gdzie ich syn miał być operowany. Następnie udali się do kościoła aby poprosić o mszę św. w intencji syna. Informację o śmierci syna przekazała im tego samego dnia już w domu córka. J. i Z. G. przeżyli wstrząs na wieść o śmierci syna. Z. G. upadł, a J. G. zaczęła krzyczeć, konieczna była interwencja karetki pogotowia. Oboje otrzymali tego dnia silne leki uspokajające. Dowody: zeznania świadka K. G. (k. 96-97); zeznania świadka A. G. (2) (k. 97); zeznania powódki J. G. (k. 97-98); zeznania powoda Z. G. (k. 98).

U Z. G. stwierdzono zaburzenia depresyjne nawracające, będące następstwem reakcji żałoby po śmierci syna. Od tego czasu cierpi on na stany niepokoju i napięcia, uporczywe obniżenie nastroju i napędu, zaburzenia snu nocnego oraz apatię. Wycofał się z aktywności i izoluje się społecznie. Towarzyszą temu objawy lekowe z somatyzacją ze strony układu krążenia i układu ruchu. Ze względu na charakter i nasilenie objawów zaburzeń nastroju Z. G. nie jest zdolny do pracy zawodowej, doszło u niego do istotnego pogorszenia funkcjonowania psychospołecznego. Objawy te utrzymują się pomimo adekwatnego leczenia i dwukrotnej hospitalizacji. Dowody: dokumentacja medyczna (k. 11-14; 81-89; 102-110; 113-127); opinia sądowo-psychiatryczna (k. 232-136).

U J. G. stwierdzono zaburzenia adaptacyjne (przedłużoną reakcją żałoby) po śmierci syna. W początkowym okresie nasilenie zaburzeń było na poziomie umiarkowanym, aktualnie jest ono nieznaczne. Na objawy składają się stany niepokoju, napięcia, obniżony nastrój i ograniczenie aktywności, zaburzenia snu nocnego. Towarzyszą temu objawy lękowe z somatyzacją ze strony układu krążenia. W pierwszych dniach po zdarzeniu objawy te negatywnie wpływały na codzienną aktywność i spełniały kryteria ostrej reakcji na stres, w kolejnych tygodniach ich nasilenie słabło. Dowód: opinia sądowo-psychiatryczna (k. 139-141).

Powyższy stan faktyczny został ustalony w oparciu o dowody z dokumentów, których autentyczność i wiarygodność zarówno nie budziła wątpliwości Sądu, jak i nie była kwestionowana przez żadną ze stron, zeznania powodów oraz świadków, a także opinie biegłego.

Sąd co do zasady uznał za wiarygodne zarówno zeznania powodów, jak i świadków, gdyż w większości były one ze sobą spójne – rozbieżności w zeznaniach poszczególnych osób nie dotyczyły istotnych kwestii (jak choćby tego kto miał ostatecznie poinformować o śmierci D. G. powodów, gdzie świadek K. G. podał, że to on telefonicznie powiadomił o tym rodziców a, a świadek A. G. (2) podała, że to ona po uzyskaniu informacji telefonicznej o śmierci brata osobiście przekazała ją rodzicom). Nadto Sąd miał na względzie, że wydarzenia objęte niniejszym postępowaniem były połączone zarówno dla powodów jak i świadków ze znacznym ładunkiem emocjonalnym oraz że upłynął od nich już pewien okres czasu. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że pomiędzy wskazanymi zeznaniami nie wystąpiły tego rodzaju sprzeczności lub nieścisłości, które nakazywałyby odmówić im wiary w całości lub w znacznej części. Sąd odmówił jedynie wiary powódce, w zakresie w jakim wskazywała, że mąż zarabiał przed śmiercią syna od 2.000 do 2.5000 zł netto. Wskazać bowiem należy, że twierdzenie to nie znalazło poparcia w żadnym innym dowodzie, a także że z przedłożonej umowy o pracę wraz z aneksem wynika, że powód zarabiał przed wypadkiem syna 1.500 zł brutto. Nie przedłożono jednocześnie w toku postępowania żadnego dokumentu, z którego wynikałoby, że wartość ta była wyższa.

Przesłuchani świadkowie potwierdzili istnienie więzi emocjonalnej łączącej powodów ze zmarłym i dobrych relacji między nimi. Świadkowie zgodnie wskazali też, że śmierć D. G. była dla powodów sytuacją trudną emocjonalnie, z którą zwłaszcza Z. G. wciąż nie jest w stanie się pogodzić. W zeznaniach tych znalazły potwierdzenie także twierdzenia zawarte w pozwie odnośnie tego, że Z. G. odczuwa zmniejszoną motywację do życia i zamknął się w sobie (co ostatecznie zostało także potwierdzone wnioskami sporządzonej na potrzeby niniejszego postępowania opinii biegłego). Dokonując ustaleń co do sytuacji materialnej rodziny przed i po zdarzeniu oraz planów na przyszłość D. G. Sąd opierał się przede wszystkim na zeznaniach powodów, albowiem naturalnie dysponowali oni największą wiedzą w tym zakresie.

Dokonując ustaleń na temat przyczynienia się D. G. do wydatku Sąd oparł się na opinii obiegłego sądowego w zakresie techniki samochodowej i ruchu drogowego dr hab. inż. A. G. (1) (k. 176-182 i 198-200). Zdaniem Sądu opinia ta została sporządzona w sposób profesjonalny. Biegły w sposób rzeczowy z powołaniem się na wyliczenia matematyczne i prawa fizyki ustosunkował się do zarzutów stawianych jego głównej opinii. Biegły jest tym bardziej wiarygodny, że sporządził już sprawie karnej opinię dot. wypadku D. G. i wyrok w tamtej sprawie jest prawomocny.

Z kolei przy ustalaniu czy oraz w jaki sposób śmierć D. G. wpłynęła na stan psychiczny każdego z powodów oraz czy doznali w związku z tym uszczerbku na zdrowiu psychicznym oraz jaki obecnie jest ten stan Sąd oparł się na dwóch opiniach sądowo-psychiatrycznych, uznając je za w pełni wiarygodne. Obie opinie zostały sformułowane w sposób

rzetelny i precyzyjny, a konkluzje w nich zawarte zostały logicznie uzasadnione i powiązane z przedstawionym w opinii procesem rozumowania.

W ocenie Sądu I Instancji oba powództwa zasługiwały na uwzględnienie w części. D. G. przyczynił się do wypadku, przez to że mając możliwość zauważenia nadjeżdżającego samochodu wszedł na jezdnię bezpośrednio przed nadjeżdżający pojazd, czego zabraniają przepisy ruchu drogowego. Powyższe oznacza, że gdyby w chwili zdarzenia D. G. obserwował jezdnię, zanim wszedł na przejście dla pieszych, mógł dostrzec nadjeżdżający samochód. Na względzie jednak należy mieć także zachowanie kierowcy pojazdu, który zbliżając się do oznakowanego przejścia dla pieszych, nie zachował należytej ostrożności i nie dostosował prędkości do panujących warunków drogowych oraz nie zastosował prawidłowej techniki jazdy i nie obserwował właściwe drogi. Gdyby bowiem nie dopuścił się przywołanych naruszeń, zatrzymałby samochód przed pieszym i do wypadku by nie doszło. W okolicznościach niniejszej sprawy zdaniem Sądu prawidłowe jest przyjęcie 40% przyczynienia się D. G. do zaistniałego wypadku.

Sąd zwrócił uwagę na znaczne zagrożenie dla życia i zdrowia innych użytkowników dróg jakie niesie ruch mechanicznych pojazdów samochodowych posiadacz pojazdu mechanicznego odpowiada odszkodowawczo surowiej, gdyż na zasadzie ryzyka. Nie ma również równowagi jeżeli chodzi o zagrożenie dla dóbr uczestników wypadku drogowego w sytuacji gdy udział w tym wypadku bierze pieszy i pojazd mechaniczny. Wszystko to przemawia za udzieleniem dalej idącej ochrony poszkodowanemu uczestnikowi zdarzenia w tym również i w zakresie ograniczenia stopnia o jaki należy zmniejszyć należne zadośćuczynienie.

W uwzględnieniu okoliczności sprawy Sąd zasądził na rzecz powoda kwotę 23.000 zł (80.000 zł – 40% - 25.000 zł), a na rzecz powódki kwotę 5.000 zł (50.000 zł – 40% - 25.000 zł) tytułem zadośćuczynienia z art. 446 § 4 k.c. za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią syna. W ocenie Sądu kwota ta odpowiada rzeczywistemu rozmiarowi doznanej przez powodów krzywdy, przedstawia dla nich ekonomicznie odczuwalną wartość i nie jest symboliczna, a przy tym nie jest wygórowana na tle panujących stosunków majątkowych i społecznych i nie prowadzi do nieuzasadnionego przysporzenia w ich majątku. W zakresie przekraczającym zasądzoną kwotę roszczenie z tytułu zadośćuczynienia zostało oddalone.

Należne odsetki ustawowe do dnia 31-12-2015 r, a następnie odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonych kwot tytułem zadośćuczynienia Sąd zasądził na podstawie art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Z kolei w myśl art. 455 k.c. jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. Termin spełnienia świadczenia przez dłużnika, którym jest zakład ubezpieczeń, określony jest w art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, zgodnie z którym zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. W przypadku gdyby wyjaśnienie we wskazanym terminie okoliczności niezbędnych do ustalenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania okazało się niemożliwe, odszkodowanie wypłaca się w terminie 14 dni od dnia, w którym przy zachowaniu należytej staranności wyjaśnienie tych okoliczności było możliwe, nie później jednak niż w terminie 90 dni od dnia złożenia zawiadomienia o szkodzie, chyba, że ustalenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń albo wysokości odszkodowania zależy od toczącego się postępowania karnego lub cywilnego.

W tym zakresie pozwany wskazał, że w dniu 7 kwietnia 2014 roku, otrzymał datowane na dzień 31 marca 2014 roku zgłoszenie szkody, zgodnie z którym powodowie domagali się kwot po 200.000 zł zadośćuczynienia oraz kwoty 13.199,99 zł tytułem odszkodowania za poniesione koszty pogrzebu. Z tego względu, że powodowie nie wskazali kiedy przedłożyli zgłoszenie szkody, termin 30 dniowy należy liczyć od dnia 31 marca 2014 roku. Oznacza to, iż zasadne jest żądanie odsetek od powodów od dnia 16 września 2014 roku.

Sąd nie uwzględnił stanowiska strony pozwanej, iż zasądzenie zadośćuczynienia uzasadnia zasądzenie odsetek dopiero od daty wyrokowania. Orzeczenie w przedmiocie zadośćuczynienia – pomimo pewnej swobody sądu przy określaniu jego wysokości – nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaratoryjny. Zaznaczyć bowiem należy, że możliwość przyznania pokrzywdzonemu odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia nie zakłada dowolności ocen sądu, lecz stanowi konsekwencję niewymiernego charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej zakresie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, LEX nr 848109). W niniejszej sprawie istnienie krzywdy nie budziło wątpliwości, dlatego uzasadnionym jest przyjęcie, iż odsetki ustawowe powinny być naliczane od dnia wezwania dłużnika do zapłaty, albowiem przyznane zadośćuczynienie należało się powodom już od wskazanego przez nich dnia.

W zakresie żądania odszkodowania Sąd uwzględnił sytuację materialną i osobistą powoda przed i po śmierci D. G.. W ocenie Sądu przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że po śmierci syna faktycznie doszło do pogorszenia sytuacji życiowej powoda. Z uwagi bowiem, na problemy ze zdrowiem psychicznym i związane z tym objawy powód wkrótce po śmierci syna musiał poddać się leczeniu i nie mógł pracować. Przebywał wówczas na zwolnieniu lekarskim. Po jakimś czasie jednak pracodawca z uwagi na ciągłą absencję i przebywanie na zwolnieniu lekarskim rozwiązał z powodem bez wypowiedzenia umowę o pracę. Wskazać w tym zakresie należy, że powód zatrudniony był na umowę o pracę na czas nieokreślony i zarabiał 1.500 zł brutto miesięcznie. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że jak wynika z opinii sądowno-psychiatrycznej sporządzonej w sprawie ze względu na charakter i nasilenie objawów zaburzeń nastroju Z. G. nie jest zdolny do pracy zawodowej, doszło u niego do istotnego pogorszenia funkcjonowania psychospołecznego. Powyższe oznacza, że żądanie powoda było uzasadnione.

Określając wysokość przyznanego odszkodowania Sąd miał na względzie kilka okoliczności. W pierwszej kolejności Sąd wziął pod uwagę, że zmarły D. G. był na utrzymaniu rodziców, sam nie pracował, nie dokładał się do utrzymania wspólnego domu ani nie alimentował rodziców. Nadto wskazać należy, że powód ma jeszcze dwójkę dzieci, na których wsparcie także finansowe może liczyć. Obecnie przekazują oni rodzicom miesięcznie kwoty rzędu 200-300 na rachunki i utrzymanie domu. W dalszej kolejności podkreślić należy, że pracę zarobkową bez zmian wykonuje żona powoda oraz że przez czas gdy powód nie pracował otrzymywał odpowiednie świadczenia socjalne (odpowiednio: zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne, zasiłek dla bezrobotnych i rentę). Sąd wziął jednak pod uwagę, że wartość przyznanych świadczeń była niższa niż otrzymywane dotychczasowo wynagrodzenie za pracę oraz że osobie w wieku powoda i przy przyjęciu że miał znaczną przerwę w wykonywaniu jakiegokolwiek zawodu znacznie trudniej jest znaleźć pracę niż osobie młodej i aktywnej.

Zdniem Sądu powód słusznie przyjął 10-letnią perspektywę czasową dla obliczenia odszkodowania. Taki okres pozwala w dużą dozę prawdopodobieństwa przewidzieć ewentualne dochody powoda biorąc pod uwagę stan jego zdrowia i minimalną długość życia. Jendakże zdaniem Sądu ten okres winien być liczony od daty wypadku tj. zdarzenia wyrządzającego szkodę, a zatem 10-letni okres dla rozważań o przyznaym powodowi odszkodowaniu Sąd liczy od 15-10-2012 r do 15-10-2022 r. Przy miesięcznych dochodach powoda sprzed wypadku tj. 1500 zł brutto, a zatem 1.111,86 zł netto w okresie 120 miesięcy powód zarobiłby 133.423,20 zł netto. Jednakże w tym czasie otrzymał z tytułu zasiłków łącznie kwotę 19.355,40 zł. Od X 2015 r powód osiąga dochód miesięczny 600 zł z tytułu renty. Do X 2022 r jego dochód z tego tytułu wyniesie łącznie 50.400 zł. Zatem za okres do 15-10-2022 r pogorszenie się sytuacji życiowej powoda przekłada się na kwotę

63.667,80 zł (133.423,20 – 100.55,40 – 9.300 – 50.400). Ta kwota pomniejszona o 40% przyczynienie się D. G. do swej śmierci daje kwotę 25467 zł, którą również Sąd w pkt I wyroku zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda. W ocenie Sądu kwota ta stanowi stosowną rekompensatę związaną ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej powoda, spowodowanej śmiercią syna.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c., przy uwzględnieniu, że powodowie wygrali sprawę w 15,50%.

Odnosząc się do kwestii wynagrodzenia pełnomocnika powodów Sąd przyjął do rozliczenia koszty jednego wynagrodzenia pełnomocnika po stronie powodowej, mimo że pełnomocnik reprezentował dwoje powodów, będących

współuczestnikami formalnymi. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 10 lipca 2015 r. (III CZP 29/15) oraz z dnia 8 października 2015 r. (III CZP 58/15) wskazał, że współuczestnikom formalnym (art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c.), reprezentowanym przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, należy się zwrot kosztów procesu obejmujących jego wynagrodzenie ustalone odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika. Sąd Najwyższy podkreślił jednak, że sąd powinien obniżyć to wynagrodzenie, jeżeli przemawia za tym nakład pracy pełnomocnika, podjęte przez niego czynności oraz charakter sprawy (art. 109 § 2 k.p.c.). W ocenie Sądu okoliczności niniejszej sprawy przemawiają za obniżeniem wynagrodzenia do wysokości jednego wynagrodzenia. Podkreślenia wymaga bowiem, że fakt reprezentowania dwojga powodów nie wpłynął na zakres nakładów pełnomocnika – sprawa została zainicjowana jednym pozwem, w którym dla uzasadnienia żądania obojga powodów powołano zbliżone okoliczności, jak i tożsame dowody. W sprawie nie zostały podniesione żadne indywidualne zarzuty. Podejmowane przez pełnomocnika czynności odnosiły taki sam skutek w stosunku do wszystkich współuczestników, a zatem liczba reprezentowanych przez niego osób nie miała wpływu na zwiększenie nakładu i czasu pracy.

Apelację od tego wyroku wnieśli powodowie w części dot. punktu 3 i 4, zarzucając:

1/ naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k. p. c, przez dokonanie ustaleń faktycznych w sposób sprzeczny z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, tj. przyjęciu, że ujemne doznania po stronie powodowej nie były nadmiernie intensywne oraz powodowie nie zostali pozbawieni prawidłowo funkcjonującej, kochającej i wspierającej ich rodziny podczas gdy z okoliczności sprawy a zwłaszcza zeznań strony powodowej oraz zeznań świadków wynika, że zarówno u powódki jaki i u powoda po śmierci syna występowały reakcje depresyjne, nagłe zerwanie więzi rodzinnych skutkowało stratą chęci u powoda do życia i dalszej pracy, tym samym u powodów poczucie krzywdy było szczególnie nasilone;

2/ naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. art. 446 § 4 k.c. przez jego nieprawidłowe zastosowanie i mylne przyjęcie, że odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia jest dla powoda łączna kwota 80.000 zł dla powódki łączna kwota 50.000 zł, podczas gdy powodowie udowodnili, że subiektywna krzywda, jakiej doznali, była wielkich rozmiarów, w związku z czym odpowiednią kwotą zadośćuczynienia jest 150.000 zł.

Na tej podstawie wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części - poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda dalszej kwoty 42.000 zł oraz na rzecz powódki dalszej kwoty 60.000 zł oraz o zasądzenie na rzecz strony powodowej kosztów procesu za obie instancje.

Nadto zażalenie na orzeczenie o kosztach procesu złożyła strona pozwana zarzucając bezpodstawne obniżenie zasądzonych kosztów o połowę oraz zasądzenie jednej kwoty mimo formalnego współuczestnictwa po stronie powodów.

Sąd Apelacyjny, zważył, co następuje:

Apelacja powodów zasługuje na częściowe uwzględnienie – również w zakresie kosztów procesu - w skutek czego zażalenie pozwanego nie mogło odnieść zamierzonego skutku.

Sąd I Instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny przyjął za swoje poza częściowym pominięciem skutków śmierci D. G. dla zdrowia powodów.

Należy zgodzić się z zarzutem apelacji, że Sąd I Instancji bezzasadnie pominął, że powodowie nie zostali pozbawieni prawidłowo funkcjonującej, kochającej i wspierającej ich rodziny, skoro właśnie zmarły syn D. zamieszkiwał z powodami i zamierzał dalej z nimi mieszkać, a powodowie wiązali z nim swoją przyszłość.

Nadto zarówno u powódki jaki i u powoda po śmierci syna występowały reakcje depresyjne, nagłe zerwanie więzi rodzinnych skutkowało stratą chęci u powoda do życia i dalszej pracy, tym samym u powodów poczucie krzywdy było szczególnie nasilone.

Okoliczności te wynikają z zeznań powodów oraz zeznań świadków oraz z opinii biegłych.

Podstawową funkcją zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych jest funkcja kompensacyjna. Zadośćuczynienie ma wynagrodzić doznaną krzywdę, a zatem wszelkie ujemne uczucia, cierpienia i przeżycia psychiczne, związane z utratą bliskiej osoby, które nie dają się w prosty sposób przeliczyć na wartości pieniężne, ma kompensować ból spowodowany śmiercią osoby bliskiej oraz przedwczesną utratę członka rodziny.

Powodowie wykazali, iż ich krzywda była szczególnie nasilona i uzasadniająca przyznanie im dochodzonej pozewm kwoty zadośćuczynienia. Powodowie wszak bardzo przeżyli śmierć swojego dziecka i do chwili obecnej nie mogą pogodzić się z tą sytuacją. Powód Z. G. po śmierci syna nie wrócił do pracy, jego stan psychiczny był na tyle słaby, że leczył się psychiatrycznie w Oddziale (...) (...) w O.. Z zaświadczenia z dnia 26 września 2013r. wydanego przez lekarza (...)wynika, że powód leczony jest z powodu reakcji depresyjnej powstałej po tragicznej śmierci syna. Z przedłożonej dokumentacji wynika, że stosowane leczenie nie przynosi poprawy zdrowia, a powód nadal wymaga oddziaływania farmakologicznego i psychoterapeutycznego. Stan psychiczny powoda wymagał również leczenia w warunkach szpitalnych. Powód był hospitalizowany na Oddziale (...) (...) w O. w okresie od 29.08.2013r. do dnia 26.09.2013r. Podczas hospitalizacji stosowano psychoterapię i podawano leki. Efektem leczenia było jedynie poprawienie w zakresie snu. Leczenie nie przyniosło znacznej poprawy stanu psychicznego powoda, który w ocenie lekarzy winien nadal kontynuować leczenie w Poradni(...). Także z opinii sądowno-psychiatrycznej wynika, że u powoda jak i u powódki występują zaburzenia adaptacyjne, będące następstwem reakcji żałoby po śmierci syna w wypadku z dnia 15 października 2012 r. Nadto, na podstawie przeprowadzonych badań, biegły oszacował uszczerbek na zdrowiu na łącznym poziomie: 5 % (u powódki) w związku z występującymi objawami przedłużonej reakcji żałoby; 10 % (u powoda) w związku z występującymi objawami depresyjnymi o charakterze nawracającym i będące następstwem zaburzeń stresowych pourazowych.

Również biegły wskazał, że powódka w pierwszych dniach po zdarzeniu odczuwała objawy, które negatywne wpływały na codzienną aktywność oraz spełniały kryteria ostrej reakcji na stres. Natomiast u powoda wskazał, iż do dnia dzisiejszego odczuwa stany niepokoju i napięcia, uporczywe obniżenie nastroju i napędu, zaburzenia snu nocnego, apatię oraz wycofanie się z aktywności, izolację społeczną i anhedonię. Ponadto, powodowi towarzyszą objawy lękowe z somatyzacją ze strony układu krążenia i układu ruchu. Należy też podkreślić, że rodzice w dalszym ciągu nie powrócili do stanu zdrowia sprzed śmierci syna, co potwierdza biegły w swojej opinii. Powódka do dnia dzisiejszego odczuwa stany niepokoju i napięcia, obniżony nastrój i ograniczenie aktywności oraz zaburzenia snu nocnego. Ponadto, powódce towarzyszą objawy lękowe z somatyzacją ze strony układu krążenia. Natomiast powód ze względu na charakter i nasilenie objawów zaburzeń nastroju nie jest zdolny do pracy zawodowej, a także doszło do istotnego pogorszenia funkcjonowania psychospołecznego. Objawy te utrzymują się mimo adekwatnego leczenia oraz dwukrotnej hospitalizacji powoda wraz ze wsparciem psychologicznym. Takie skutki śmierci osoby bliskiej daleko wykraczają poza zwykłe następstwa żałoby i świadczą wręcz o bezpośrednim uszczerbku na zdrowiu powodów z powodu doznanej traumy. Długotrwały rozstrój zdrowia daje dodatkową podstawę prawną do zasądzenia zadośćuczynienia również w oparciu o art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c. (zbieg norm prawnych).

Z powyższych względów w ocenie Sądu Apelacyjnego należne powodom całkowite zadośćuczynienie powinno wynieść dla powoda 120.000 zł, a dla powódki 100.000 zł zatem wymaga uzupełnienia o:

1/ 24.000 zł dla powoda (120.000 zł -40% - 25.000 zł - 23.000 zł = 24.000 zł);

2/ 30.000 dla powódki (100.000 zł -40% - 25.000 zł - 5.000 zł = 30.000 zł).

Uznając zatem apelację powoda za uzasadnioną w części, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Wobec ponownego orzeczenia o kosztach procesu na korzyść powodów za pierwszą instancję, zażalenie strony pozwanej na poprzednie orzeczenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

O kosztach postępowania odwoławczego rozstrzygnięto na podstawie art.100 k.p.c. biorąc pod uwagę stopień uwzględnienia apelacji, wynik postępowania zażaleniowego oraz zakres poniesionych kosztów.

SSA Grzegorz Krężolek SSA Józef Wąsik SSA Teresa Rak